

МУАЛЛИМ БҒҮМ ҮЗЛИКСИЗ БИЛИМЛЕНДИРИ²

Илимий-методикалық журнал

2023

2/2-сан

*Өзбекстан Республикасы Министрлер Кабинети жанындагы
Жоқаргы Аттестация Комиссиясы Президиумының
25.10.2007 жыл (№138) қарары менен дизимге алынды*

*Қарақалтақстан Баспа сөз хәм хабар агентлиги тәрепинен
2007-жылы 14-февральдан дизимге алынды.
№01-044-санлы гууалық берилген.*

Нөкис

2/2-сан 2023

март-апрель

Шөлкемлестіріушілер:

*Қарақалтақстан Республикасы Халық билимлендириуі Министрлиги,
ӨЗПИИИ Қарақалтақстан филиалы*

**Редактор:
А. Тилегенов**

Редколлегия ағзалары:

Мақсет АЙЫМБЕТОВ	Асқарбай НИЯЗОВ
Нағмет АЙЫМБЕТОВ	Сабит НУРЖАНОВ
Байрамбай ОТЕМУРАТОВ	Уролбой МИРСАНОВ
Ерполат АЛЛАМБЕРГЕНОВ	Нуржан МАТЧАНОВ
Алишер АЛЛАМУРАТОВ	Шукурулло МАРДОНОВ
Дилшодхўжа АЙТБАЕВ	Бахтиёр РАХИМОВ
Тўлқин АЛЛАЁРОВ	Арзы ПАЗЫЛОВ
Умида БАҲАДИРОВА	Барлықбай ПРЕНОВ
Фархад БАБАШЕВ	Қахқор ТУРСУНОВ
Гулзода БОЙМУРОДОВА	Нурзода ТОШЕВА
Маманазар ДЖУМАЕВ	Тажибай УТЕБАЕВ
Асқар ДЖУМАШЕВ	Амангелди КАМАЛОВ
Алишер ЖУМАНОВ	Ризамат ШОДИЕВ
Гүлнара ЖУМАШЕВА	Зафар ЧОРШАНБИЕВ
Мырзамурат ЖУМАМУРАТОВ	Дўстназар ХИММАТАЛИЕВ
Умида ИБРАГИМОВА	Гулрухсор ЭРҒАШЕВА
Меруерт ПАЗЫЛОВА	Гавхар ЭЩАНОВА

Avliyakulova N. M. Bo'lajak tasviriy san'at o'qituvchilarini amaliy ishlash faoliyatini samarali shakllantirish yo'llari	190
Jumayev F. Sh. O'zbekiston Respublikasi qurolli kuchlari ofiserlar tarkibining psixologik – pedagogik tayyorgarligiga qo'yilgan talablari	198
Badalov K. R., Xolmurodova N. X. "Didaktik-metodik kompetentligi" tushunchasining mazmun-mohiyati	203
Safoyev H. Talabalarni harbiy vatanparvarlik ruhida tarbiyalashning rivojlantirish mexanizmi	210
Toшпулатова М. И. Илмий билимлар интеграцияси турлари ва даражалари тавсифи	215
Abduraxmanov Sh. N. O'quvchilarda vatanparvarlik tuyg'usini shakllantirishda sharq mutafakkirlarining ta'lim- tarbiya haqidagi qarashlari	220
Raximov R. N. Yosh avlodni tarbiyalashda xalq qo'shiqlarining o'rni	228
Kungiratov A. Sh. Talabalarda iqtisodiy madaniyatni rivojlantirishning ahamiyatli jihatlari	232
Mamurova D. I., Bomurodova M. Kognitivni shakllantirish muammosining rivojlanish tarixi pedagogika nazariyasi va amaliyotida bo'lajak o'qituvchilarning ko'rgazmali qobiliyatlari	239
Ibadullayeva Sh. I. Inklyuziv ta'lim sharoitida tasviriy san'atni o'qitishda art - texnologiyalarning ahamiyati	245
Abduraxmanov Sh. N. Harbiy-vatanparvarlik tarbiyasi tizimi	252
Rajabov T. I. Umumiy o'rta ta'lim maktablari musiqa darsida buxoro bolalar folklor qo'shiqlarini o'rgatishning ahamiyati	259
Sa'diyev S. T. Oliy pedagogik ta'lim tizimida qalam tasvir fanini o'qitish metodikasini takomillashtirish	267
Усманова У. А. Илмий тадқиқот ишларини ташкил этишда магистратура талабаларнинг шахсий сифатларини ҳисобга олиш	273
Усманова У. А. Магистратура талабаларининг илмий тадқиқот ишларини амалга ошириш йўллари	283
Юлдашева М. Б., Колканатов А. Н. Пути формирования экологической культуры молодежи в социокультурной среде	289
Абдуллаев С. С. Современное обучение основам рисунка художников – педагогов будущих специалистов направления образования по виду изобразительное искусство и инженерная графика	294

МИЛЛИЙ ИДЕЯ ҲАМ РУЎХИЙЛИҚ ТИЙКАРЛАРЫ, ТАРИЙХ, ФИЛОСОФИЯ

Глеумуратова З. Жийен Жыраў шығармаларында тарийхыйлық	299
Kadirova N. A. Yoshlarni milliy an'analar va qadriyatlarga hurmat ruhida tarbiyalash	302
Toshmurodov B. U. O'zbek xalq musiqa ijodiyotining shakllanishi va taraqqiyot yo'lidagi ilmiy qarashlari	309

ФИЗИКА, МАТЕМАТИКА, ИНФОРМАТИКА

Prenov B. V., Janabergenova A. J. Modellashning turli matematik parametrlari	315
Bozorov G'. S. Elektron ta'lim muhitida mantiq elementlari va ularning qo'llanilishiga doir ba'zi mulohazalar	320
Кодирова Ф. Т. Олий таълим муассасаларида ахборот технологиялари компетенцияларини ривожлантириш методикаси	325
Janabergenova G. J. Bo'lajak fizika fani o'qituvchilari metodologik tayyorgarligiga oid innovatsion yondashuvlar	329
Даминов М. И., Жамилова Д. М. Талабаларнинг пазандачиликка оид кўникмаларини ривожлантиришда мултимедиа воситаларидан фойдаланишнинг дидактик имкониятлари	333
Жўраев А. Р., Муртазов А. С., Латипова З. О. Бўлажак технология фани ўқитувчиларининг касбий фаолиятга оид компетентлигини ривожлантиришда мобил иловаларни ишлаб чиқиш	342
Shukurov A. R. Chizmachilik fanini o'qitish jarayonida ko'rgazmalilik sohasining dolzarbligi	351

YOSHLARNI MILLIY AN'ANALAR VA QADRIYATLARGA HURMAT RUHIDA TARBIYALASH

Kadirova N. A.

Buxoro davlat universiteti

Tayanch soʻzlar: milliy anʼana, qadriyat, tarbiya, millat, or-nomus, ajdodlar ruhi, xalq bayramlari, farzandlik burchi, barkamol shaxs.

Ключевые слова: национальная традиция, ценность, воспитание, нация, честь, дух предков, народные праздники, долг детства, гармоничная личность.

Key words: national tradition, value, upbringing, nationality, or-name, ancestral spirit, folk holidays, filial duty, harmonious personality.

Kirish. Mamlakatimizda milliy qadriyatlarni tiklash boʻyicha jiddiy tadbirlarning amalga oshirilayotganligi maʼnaviyatimizning tiklanishida juda muhim ahamiyat kasb etmoqda. Milliy qadriyatlarimizning tiklanayotganligini bugungi kunda jahon tan olmoqda. Ayniqsa, Sohobqiron Amir Temur, Mirzo Ulugʻbek, Bahouddin Naqshband kabi ulugʻ siymolarga, Buxoro, Xiva shaharlari yubileylariga bagʻishlangan tadbirlar, simpoziumlarda dunyoning 50 dan ortiq davlatlaridan vakillarning qatnashganligi buning yorqin misolidir. Maʼlumki, anʼanalar xalqning tarixiy shakllanishi va rivojlanishi jarayonida yaratilgan va ajdodlardan avlodlarga muqaddas meros sifatida oʻtib kelayotgan bebaho maʼnaviy boylik hisoblanadi. Millatning asosiy belgilaridan biriga aylangan odatlarni asrash va kamol toptirish har bir avlodning muqaddas burchi boʻlib qolyapti.

Anʼanalar barhayot boʻlishi uchun, eng avvalo, uni kelajagimiz bunyodkorlari yoshlar egallashi lozim. Anaʼnaviy xalq bayramlarining tiklanishi oʻzbek madaniyati tarixida oʻta muhim voqea boʻlib qolmoqda. Chunki bayramlar hayotning eng yaxshi tomonlarini oʻzida mujassamlashtirgan madaniyatning yirik va muhim shakli hisoblanadi. Shu yoʻl bilan azaliy bayramlarning tiklanishi bilan xalq madaniyatining eng qimmatli tomonlarini jonlantirishga zamin yaratildi. Xalq anʼanalarining tiklanishi borasida soʻz borganda, yoshlar kamolotida muhim oʻrin tutadigan xalq oʻyinlariga alohida toʻxtalish lozim. Ajdodlarimizning eng qadimiy anʼnaviy, koʻpgina madaniyat shakllari raqs, teatr va sportga xos marosimlar shu oʻyinlar zaminidan kelib chiqqan va tarixiy jarayonda avlod ajdodlarimizning sogʻlomlashtiruvchi vositasi boʻlib kelgan.

Ravshanki, ko'ngilda vatanga muhabbat jo'sh urib turmasa, unga oshuftalik qalbni qaynatmasa, vujudingda Vatanga farzandlik burchi mas'ullik torlarini harakatga keltirmasa, harchand "Vatanim sajdagohim, iqbol maskanim" deyilgani bilan bizdagi mehru sadoqat qandaydir mavhumiylikka moyil hisga o'xshab ketadi. Bugungi kunda bizning qilayotgan barcha ishlarimiz yoshlarimizning baxtusaodati ularning yorug' kelajagi uchun amalga oshirilmoqda. Odobli, bilimdon va aqlli, mehnatsevar, iymon-e'tiqodli farzand nafaqat ota-onaning, balki butun jamiyatning eng katta boyligidir.

Barkamol shaxsni tarbiyalashda milliy qadriyatlar va urf-odatlardan foydalanish bugungi kunda ta'lim-tarbiya jarayoni oldida turgan eng dolzarb vazifalaridan biri hisoblanadi. Shu boisdan ham mamlakatimizda yaratilgan bu betakror an'ana va marosimlar, milliy qadriyatlar va urf-odatlarni o'rganish hamma davrlarda ham olimlar oldiga bir qator muhim vazifalarni bajarish zaruratini qo'ygan. Avvalo, ozod va mustaqil Vatanda xalqni farovonlikka yetaklovchi va ma'lum ma'noda munosib turmushni kafolatlovchi shart-sharoitlar yaratildi. Davlatimizda fidoyi, ishchan, tashkilotchilik salohiyati baland malakali kuchlar ulg'aydi. Ular siymosi, faoliyatida milliy ma'naviyatning barqaror mag'zi, yaratuvchan kuchi mavjud. Milliy ma'naviyati barqaror shakllangan bunday kishilar o'z xalqi, millati, vatani manfaatini har qanday sharoitda himoya qiladi, o'z faoliyatida xalqimizning milliy ma'naviyatini namoyish eta oladigan, millatning salohiyatini, Vatan qadri, sha'ni, shuhratini ellararo, davlatlararo ko'rsata biladigan insonlardir. Yoshlarga milliy qadriyatlarni ta'limdan tashqari ishlar orqali singdirishning asosiy vazifalari sifatida quyidagilarga e'tibor qaratilishi lozim:

Birinchidan, yoshlarni erkin fikrlashga o'rgatish, hayot mazmunini tushunib olishiga ko'maklashish, o'z-o'zini idora va nazorat qila bilishini, shakllantirish, o'z shaxsiy turmushiga maqsadli yondashuv, reja va amal birligi hissini uyg'otish;

Ikkinchidan, talabalarni milliy, umuminsoniy qadriyatlar, Vatanimizning boy ma'naviy merosi bilan tanishtirish, madaniy hamda dunyoviy bilimlarni egallashga bo'lgan talablarini shakllantirish, malaka hosil qildirish, o'stirib-boyitib borish va estetik tushunchalarini shakllantirish;

Uchinchidan, har bir o'smirning bilimdonligini va ijodiy imkoniyatlarini aniqlab, ularni rivojlantirish, inson faoliyatini turli sohalarida joriy qilish. Yoshlar ijodkorligi, iqtidorini yuzaga chiqarish va yanada qo'llab-quvvatlash uchun shart-sharoit hozirlash;

To'rtinchidan, insonparvarlik odobi me'yorlarini shakllantirish (bir-birini tushunish, mehribonlik, shafqatlilik, irqiy va milliy kamsitishlarga qarshi kurasha olish), muomala odobi kabi tarbiya vositalarini keng qo'llash;

Beshinchidan, yoshlarimizni erkin va mustaqil fikrlashga o'rgatish. Ta'limdan tashqari tarbiyaviy ishlar talaba-yoshlarning qiziqishi, istaklari, xohish va

ehtiyojlariga suyangan holda, ularning darsdan bo'sh vaqtlarida o'quv-tarbiya jarayonini to'ldiradi. Bu jarayonlarni tashkil etish yoshlarning ijodiy qobiliyatlarini, tashabbuskorligini oshirishga imkoniyat yaratadi.

Bugungi kun yoshlarining bir kunlik vaqt byudjeti: o'quv va darsdan (uyushmagan yoshlar uchun uy ishlaridan tashqari) tashqari vaqt sotsiologiyasini aniqlash va shu asosda ta'limdan tashqari ishlarni samarali tashkil etish chora-tadbirlarini ishlab chiqish va amalga oshirish zarur. Darsdan tashqari ma'naviy-ma'rifiy ishlarni tashkil etishda: tanlovlar, klublar, badiiy havaskorlik, uchrashuvlar, bahslar, sport musobaqalari, davra suhbatlari, treninglar va boshqa tadbirlar, usullari: ishontirish, namuna ko'rsatish, o'rganish, mashq qildirish, rag'batlantirish, illatlarga salbiy munosabat bildirish, munozaralar, kuzatish, trening, jamoaviy ijodiy faoliyat, "mafkuraviy vaziyat", harakatli, taqlidli, rolli o'yinlar va boshqa shu turdagi usullardan samarali foydalanish lozim.

O'zbek oilalaridagi kitobga muhabbat, kitobni asrab-avaylab saqlash va kitobxonlik xalqimiz ma'naviy kamolotida muhim ahamiyat kasb etgan fazilatga aylangan. Chunki kishining o'zini-o'zi tarbiyalashida kitob ham bilim manbai, ham o'zingizni ko'rish, taqqoslash, taqlid qilish, munozara yuritish, bahslashishda ma'lum darajada ko'zgu vazifasini o'taydi. Kitobxonlik mushohada va mulohaza yuritish iqtidorini shakllantiradi, fikrni charxlaydi, teranlashtiradi.

Ta'limdan tashqari ishlarda yoshlarni kitob mutola qilishga da'vat etish, ularning kitoblardan foydalanib o'z ustida ishlash imkoniyatlarini yaratish muhim ahamiyat kasb etadi. Tarixiy joylar, osori atiqalar, yodgorliklar, ziyoratgohlar bilan tanishib, ularni o'rganishga talaba-yoshlarni jalb etish zarur. Bugungi kun talablaridan kelib chiqib, muzeylar faoliyatini yanada takomillashtirish ishlari amalga oshirilmoqda. Muzeylarga talaba-talabalarning tashrifini uyushtirib borish an'anaga aylanishi kerak. "Mening davlatim", "Mening xalqim", "Mening Vatanim", "Biz hech kimdan kam bo'lmaganmiz, kam bo'lmaymiz ham" va shu kabi turli ma'rifiy tadbirlar tashkil etib, ularda talabalarni va uyushmagan yoshlarni faol ishtirokini ta'minlash lozim.

Yoshlarning to'y-marakalarda, ommaviy sayllar, bayramlarda ishtiroki asosida mahallada o'zini tutishni, kattaga hurmat, kichikka izzatni, yaxshi-yomon kunlarda yelkadoshlikni his qilishni o'rgatish orqali milliy istiqlol g'oyasining asosiy tamoyillaridan bo'lgan milliy va umuminsoniy qadriyatlarga munosabatni shakllantirishga e'tibor qaratish lozim.

Shu ma'noda milliy urf - odat va an'analarni yoshlar ongiga singdirish har qanday millat uchun o'z taraqqiyotning maqsad va vazifasi bo'lib qolgan. Mustaqillik yillarida milliy urf - odat va an'analarni tiklash, zamon ehtiyojlari asosida boyitish va yangilarini shakllantirish borasida katta ishlar amalga oshirildi. Shuning bilan birga ularni yoshlar ongiga singdirish borasida ham

sezilarli ishlar amalga oshirildi. Jumladan, to'y va boshqa marosimlarni o'tkazish an'analari tiklandi, ota-onalar bilan farzand o'rtalarida avlod - ajdodlarimizdan meros bo'lib kelgan munosabatlarni ota-onaning oiladagi roli, farzandning ular oldidagi burchlarini anglash kabi an'analarga e'tibor oshdi.

Ayniqsa, mustaqillik yillarida bir qator bayramlarning tiklanishi va yangilarining shakllanganligi alohida ahamiyatga molik bo'ldi. Jumladan, ro'za va Qurbon hayitlarini o'tkazish an'anasining, "Navro'z" bayramini nishonlash, va mustaqillik bayramini o'tkazishning an'anaga aylanishi millatimiz tarixida yangi davrni boshlab berdi. Ular bugungi kunda yoshlarimiz ma'naviyatining ajralmas boyligiga aylanadi.

Xalqimizda oila, katta oila, mahalla-kuy, ya'ni jamoatchilik bilan yashash an'anasi, aytish mumkinki, hayotimizning mazmunini tashkil etadi. Mahalliy jamoatchilik deganimizda nafaqat mahalla, balki atrof tanish- bilishlar, ishxonadagi jamoa ham nazarda tutiladi albatta. Mahallada har bir oilaning obro'si shu oila a'zolarining mahalladagi, qolaversa, jamiyatdagi egallagan mavqei bilan ham o'lchanadi.

Har qanday zamonning o'ziga xos dardi, talab va ehtiyojlari bo'ladi. Mustaqillik jamiyat taqdiriga taalluqli juda ko'p jumboqlarni echish bilan birga milliy ma'naviyatimiz oldida turgan bir qator muammolarni ochib tashladi. Ayniqsa axloq-odob masalalari, inson deb atalmish tabiat gultojiga boshqacha nigoh bilan qarash uchun o'z millati an'analari va umumbashariy qadriyatlarni bilmog'i kerakligi tan olindi. Ba'zi odamlarni aldash mumkin bo'lsa ham butun bir millatni uzoq vaqt laqillatib bo'lmasligini tushunib etdik. Qariyb 130 yil davom etgan mustamlakachilik siyosati bizni o'zligimizdan ayirishga harakat qildilar. Buyuk bobokalonlarimizga, xalqimizning asl farzandlari Qodiriy va Cho'lpon kabi ziyolilarimizga "boshqacha" nigoh bilan qarashdi. Lekin baribir maqsadlariga erisholmadilar. Haqiqat egilsa ham, hech qachon sinmasligi yana bir bor ayon bo'ldi. Yaxshi hulq va barkamol axloqning shakllanishida "Vatan" deb atalmish muqaddas makon bilan uning jonli va jonsiz hilqati, quyoshi-yu havosi bilan ko'z ochgan buloqlari bilan hamnafas bo'lishi lozim. Agar bizning axloqiy fazilatlarimiz millat va uning ravnaqi uchun xizmat qilsagina boshqalarda havas tuyg'ularini uyg'otadi. Ana shundagina millat o'z o'tmishini, urf-odatlarini unutmaydi. Dunyoda hech qachon o'qib tugatib bo'lmaydigan bir kitob, oxirigacha ijro etib bo'lmaydigan bir musiqa bor, u ham bo'lsa vatan va millat taqdiri hamda urf-odatlaridir.

Har bir inson o'z shaxsiy muammolari bilan birga zamon va millat qadriyatlariga quloq tutishi, xalq manfaatini shaxsiy manfaatidan ustun qo'yimg'i shart. Ijtimoiy harakat ilg'or va olijanob milliy fazilatlariga qanot bag'ishlasa, xalq ommasi ruhiyati va orzulari bilan yo'g'rilgan bo'lsa, millat va milliy o'ziga

xosliklar gullab yashnaydi. Hech qachon shaxsiy g'araz va shuhratparastlik ilinjida aytilgan so'zlar yurakka etib bormaydi. Qilingan ishlar milliy qadriyatlar ko'rkini oshirmaydi.

Odamlarning boshini qovushtiradigan, bir tan, bir jon bo'lib mehnat qilishga jalb etadigan "hashar" deb nomlangan udumlarimiz borki, u har qanday millat odamlarini hayratga soladi. G'oyaviy tarbiyaning, milliy qadriyatlar ruhida yoshlarni tarbiyalashning boshqa usullari, xususan, tushuntirish, ishontirish, ma'rifatli qilish, tabaqalashgan holda yondoshish, sistemali, yondoshish, o'z-o'zini ishontirish olib borilayotgan davr, sharoit, muhit, obhekt, vaziyatga qarab belgilanadi. Shunga ko'ra, yoshlarni milliy qadriyatlar ruhida tarbiyalash jarayonida bu usullarning barchasidan ham foydalanish taqozo etadi, ularni ustuvor deb ko'rsatish sharoit, muhit, ob'ektsiz o'rinsizroq hisoblanadi. Lekin, ularni barchasining asosiy maqsadi milliy g'oya, milliy mafkuraning asosiy maqsadi-ozod va obod Vatan, erkin va farovon hayot barpo etish, ularning asosiy g'oyalari: Vatan ravnaqi, yurt tinchligi, xalq farovonligi, komil inson, ijtimoiy hamkorlik, millatlararo totuvlik, dinlararo bag'rikenglik va boshqalarni omma ongiga, avvalo yoshlar ongi va qalbiga singdirish, buyuk O'zbekistonning buyuk fuqarosini tarbiyalash hisoblanadi. G'oyaviy tarbiya, yoshlarni milliy qadriyatlar ruhida tarbiyalash odatda uch shaklda olib boriladi: og'zaki, yozma, ko'rgazmali. Yoshlarni milliy qadriyatlar ruhida tarbiyalashning og'zaki shakli odatda suhbat, maruza, trening, savol-javob, bahs va boshqa ko'rinishlarda olib boriladi. Yoshlar ongi va qalbiga milliy qadriyatlarni singdirishning bu shakli samaradorligi voizning, tarbiyachining, murabbiyning, muallimning, ustozning bilimi, e'tiqodi, jamiyatimiz muammolari va uni bartaraf etish yo'llarini aniq batafsil dalillar bilan ilmiy asosda tushuntirib bera olishiga bog'liq. Hozirgi davrda bu sohadagi tarbiyada muloqot, savol-javob, trening shakllariga katta ehtibor berilmoqda. Yoshlarning milliy qadriyatlar ruhida tarbiyalashning yozma shakli ham yoshning dunyoqarashini shakllantirishda, ayniqsa, o'zini-o'zi tarbiyalashda muhim o'rin egallaydi.

Xususan, O'zbekiston mustaqilligi, mustaqillikning muvaffaqiyatlari aholining ma'naviy-ma'rifiy darajasining o'shishi, aholining, jumladan, yoshlarning ehtiqodi, dunyoqarashi, ahloqiy fazilatlarini, xullas, milliy g'oya, milliy mafkura muammolariga bag'ishlangan asarlar, risolalar, maqolalarning ko'plab chiqarilishi mamlakatimizda nashr qilinayotgan gazeta va jurnallarda g'oyaviy tarbiyaga, yoshlarni milliy qadriyatlar ruhida tarbiyalashda doimiy, sistemali, ilmiy asosda e'tiborning ortishi bu sohada amalga oshirilayotgan ishlarning samaradorligini oshiradi. Yozma adabiyotning ta'sirchanligini kuchaytiradi.

Mustaqillik yillarida mamlakatimizda bu sohaga katta ehtibor berilmoqda. Oldingi qo'lda, qing'ir-qiyshiq yoziladigan ko'rgazmali targ'ibot-tashviqot

uchun tayyorlangan vositalar o'rnida kompyuterlarda ishlangan ko'rgazmali vositalar turi, shakli, ko'rinishlari yildan-yilga yangilanib bormoqda. Lekin, bu borada eski mafkuraga xizmat qilgan ko'rgazmali vositalarning saqlanib qolishi fuqarolar, xususan, yoshlar ongi, dunyoqarashiga salbiy ta'sir qiladi. Yoshlar ongiga va qalbiga milliy qadriyatlarni singdirishning ko'rgazmali shakli ham nafaqat zamon, davr, mustaqillik talablariga javob berishi, balki, ayni paytda bu jarayonning ilmiy asoslari estetik jihatdan did bilan amalga oshirilgan bo'lishi zarur.

Estetik tarbiyaning eng muhim vositasi sifatida san'at nafaqat badiiy qadriyatlarni idrok qilish, balki ularni yaratishni ham o'z ichiga oladi. Badiiy

qadriyatlarni yaratishda jamiyat a'zolarining, ayniqsa, yosh avlodning faol ishtirok etishi muhimdir. Buning uchun esa ularda estetik did-farosat va estetik talab-ehtiyojlari rivojlangan bo'lishi zarur. Estetik tarbiya ijtimoiy faol, har tomonlama va hamo hang rivojlangan shaxsni tarbiyalash maqsadiga xizmat qiladi. Yoshlarni har tomonlama ham aqlan, ham jismonan barkamol, axloqan yetuk, ma'naviy pok, estetik idrokli qilib tarbiyalashdek muhim va dolzarb

muammolarni hal etishni taqozo qiladi. Estetik tarbiya shaxsning estetik kamolotiga ta'sir o'tkazadigan tashqi va ichki shart-sharoitlarga bog'liqdir. Estetik tarbiya vositalari deb, shaxsning voqelikka estetik munosabatini rivojlantirishga xizmat qiladigan tarbiyaviy faoliyat shakllariga aytamiz. Estetik tarbiya omillari va vositalari o'rtasidagi chegara nisbiy va shartlidir. Muayyan sharoitlarda estetik tarbiya omillari estetik tarbiya vositalari vazifasini o'tashi va aksincha bo'lishi ham mumkin. Yoshlarni go'zallikka oshno qilish, ularda hayotiy voqealarni to'g'ri tushunish olijanob his-tuyg'ularni va intilishlarni shakllantirishga yordam beradi.

Shu nuqtai nazardan yoshlarni milliy qadriyatlar ruhida tarbiyalashda bizning fikrimizcha yuqorida qayd qilganlar bilan birgalikda quyidagi vositalardan foydalanish tarbiyaviy ishlarning samaradoriligini oshiradi:

1. Yoshlarni ijtimoiy va yakka tartibdagi foydali mehnatga jalb qilish, mehnat o'rinlari bilan ta'minlash, bu jarayonda yoshning, umuman yoshlarning qiziqishi, iste'dodi, manfaatiga ham e'tiborni kuchaytirish;

2. Yoshlarda, yoshlarda ijtimoiy faollik fazilatini oshirish, yoshlar harakatida ularni etakchilik xususiyatlarini oshirish;

3. Milliy g'oya, milliy mafkurani etarli darajada targ'ib va tashviq qilish. Milliy qadriyatlar, umuminsoniy qadriyatlar bilan uyg'un holda milliy g'oyaning, milliy mafkuraning asosiy tamoyillari hisoblanadi;

4. Yoshlar ongiga milliy qadriyatlarni singdirishda tabiiy-ilmiy bilimlarni keng targ'ib qilish;

5. Tanqid va o'z-o'zini tarbiyalash, mustaqil fikrlash yo'llarini kuchaytirish;

6. O‘tmish merosimiz yutuqlari, mustaqillik adabiyoti, san’ati yutuqlarini keng targ‘ib qilish;

7. Milliy an’analar, urf-odatlar ruhida tarbiyalashni kuchaytirish, ayni paytda umuminsoniy va zamonaviy yutuqlarga tayangan holda g‘oyaviy tarbiyani tashkil qilish zarur;

8. Yoshlar salohiyatini oshirish, ularning hayotda o‘rnini ta’minlash bilan bog‘liq ishlarni kuchaytirish;

9. Yoshlarni yot, begona zararli g‘oyalardan asrash tadbirlarini, mafkuraviy immunitetni shakllantirishga intilish.

Xulosa. G‘oyaviy dunyoqarash, yoshlarni milliy qadriyatlar ruhida tarbiyalash zudlik bilan hal qilinadigan ish emas, g‘oyaviy dunyoqarashni shakllantirish, yoshlar ongi va qalbiga milliy qadriyatlarni singdirish uchun 68 tarbiyaviy ishning mavjud barcha usullari, shakllari, vositalaridan o‘z o‘rnida samarali foydalanish umumiy maqsadlarmizni amalga oshirishda muhim o‘rin egallaydi.

Adabiyotlar:

1. Sh.M.Mirziyoyev, Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. Toshkent: O‘zbekiston, 2017. - 488 b.
2. Rustamov A. Adiblar odobidan adablar. - T.: «Ma’naviyat», 2003.
3. Aliqulov X. Ma’naviy-axloqiy qadriyatlar mutafakkirlar talqinida. - Andijon. 2003. 260 b.
4. Umurzoqov O.P. Umuminsoniy qadriyatlar: milliy an’ana va urf-odatlar takomillashmoqda. G‘G‘ O‘zbekistonda ijtimoiy fanlar, 1992 №2.
5. M.L.Umedjanovna. Talabalarni milliy qadriyatlar ruhida oilaviy hayotga tarbiyalash. Monografiya-Buxoro 2022

РЕЗИОМЕ

Ushbu maqolada yoshlarni milliy an’analar va qadriyatlar orqali tarbiyalashda ularga do‘stlik, mehmondo‘stlik, insonparvarlik, axloqiy poklik, saxiylik, xushmuomalalik, ozodalik, xushchaqchaqlik, xushfe‘llik, mardlik, samimiylilik, lutfi karamlik, ona yurt va xalqiga muhabbatlilik, insofililik, diyonatlilik, rostgo‘ylik, halollik, or-nomuslilik,sabr-andishalik, vazminlik, hojatbarorlik, ota-ona va kattalarni hurmat qilish, mehnatsevarlik, o‘tmishga hurmat, insofililik, imonlilik, milliy g‘urur to‘g‘risida to‘xtalib o‘tilgan.

РЕЗИОМЕ

В данной статье рассматриваются вопросы воспитания молодежи в соответствии с национальными традициями и ценностями: дружба, гостеприимство, гуманизм, нравственная чистота, щедрость, вежливость, опрятность, веселость, доброта, мужество, искренность, любезность, любовь к родному краю и народу, честность, преданность, правдивость, честность, порядочность, терпение, сдержанность, речь идет о туалете, уважении к родителям и взрослым, трудолюбию, уважении к прошлому, честности, вере, национальной гордости.

SUMMARY

In this article, in educating young people through national traditions and values, they are taught friendship, hospitality, humanity, moral purity, generosity, politeness, tidiness, kindness, Valor, sincerity, grace, kindness, love for their native land and people, honesty, self-esteem, patience, self-esteem, respect for parents and adults, respect for hard work, respect for the past, honesty, honesty, honesty, about faithfulness, national pride is mentioned.

ISSN 2181-7138

Т. Н. Қары Ниязий атындағы Өзбекстан педагогикалық
илим-изертлеу институтының Ж. Орынбаев атындағы Қарақалпақстан филиалы

**«МУҒАЛЛИМ ҲӘМ ҮЗЛИКСИЗ
БИЛИМЛЕНДИРИЎ»**

№ 2/2

Нөкис — 2023

Басып шығыўға жуўапкер:

А. Тилегенов

Баспаға таярлаған:

А. Тилегенов, Р. Утепов

Компьютерде таярлаған:

П. Реймбаев

Мәнзил: Нөкис қаласы, Ерназар Алакөз көшеси №54

Тел.: 224-23-00

e-mail: uzniipnkkf@mail.uz,

mugallim-pednauk@mail.uz

www.mugallim-uzliksiz-bilim.uz

Журналға келген мақалаларға жуўап қайтарылмайды, журналда жарияланған мақалалардан алынған үзіндилер «Муғаллим ҳәм үзликсиз билимлендириў» журналынан алынды, деп көрсетилиўи шәрт. Журналға 5-6 бет көлеминдеги материаллар еки интервалда TIMES NEW ROMAN шрифтинде электрон версиясы менен бирге қабыл етиледі. Мақалада келтирилген мағлыўматларға автор жуўапкер.

Оригинал-макеттен басыўға рухсат етилди 14.04.2023. Форматы 70x100^{1/8}

«Таймс» гарнитурасында офсет усылында басылды.

Шәртли б.т. 29,5 . Нашр. т. Нұсқасы _____ Буйыртпа №